

B.101,

B 101 , K E L L O T O R N I N A L I N K E R R O S

Inventointi

Kesä-heinäkuu 1962

Aimo Mäkelä

Piir. sign. : 23.5/9
23.6/1
23.8/114
IKKUNA- JA OVIPiIRUSTUKSET

B 101

Kellotornin alimman kerroksen huone B 101.

I Huone B 101 muodostaa Kellotornin alimman kerroksen. Sinne on kulkutie huoneeseen D 101 avautuvan aukon ja Kellobastionin suuntaan avautuvan käytävän ja oven sulkeman aukon kautta. Pohjoisseinällä on ikkunakomero aukkoineen. Huone on harmaakiviseinäinen harmaakiviholvattu tornihuone, jossa muut seinät ovat lähes ympyrässä mutta itä- ja eteläseinä ovat toisiinsa nähden n. 110° kulmassa. (Katso liite 1). Huoneen leveys oviaukkojen pohjoispuolelta on 889 cm ja ikkuna-aukon länsipuolelta yllämainittuun seinien kulmaan on 1046 cm. Huoneen korkeus katossa huoneen keskellä olevan aukon reunasta pohjaan on 743 cm.

II Seinät ja pohja.

Huoneen pohjasta n. 104-154 cm korkeudella 9000 cm mittaus-taso, joita pohjan epätasaisuuden vuoksi tässä suoritetaan tarpeelliset mittaukset.

Seinät rajoittavat ylhäällä holvin tyviin ja tyvikaariin ja alhaalla pohjaan, joka huoneen eteläpuoliskolla - oviaukkojen kautta vedetyn rajan eteläpuoli - on kalliota ja pohjoispuolella maatäytettä. Seinien korkeus pohjaan kunkin holvin tyven kohdalla alkaen etelä- ja itäseinän kulmasta myötöpäivään on 398, 330, 362, 403, 366, 380, ? ja 384 cm. (Kts. liite 6). Huoneen eteläpuoliskon seinät on muurattu pohjakalliolle ilman mitään erityistä anturaa. Pohjoispuoliskon seinän maatäytteen alle jäävää osasta ei voida sanoa mitään varmaa ennen pohjankaivausta. Kallio laskee pohjoiseen suuntaan huoneen keskeltä todennäköisesti varsin jyrkästi, sillä sisällä olevan maatäytteen yläpinnan ja seinän ulkopuolella olevan kallion välinen korkeusero on n. 280 cm ikkuna-aukon kohdalla.

B 101

Seinät on muurattu harmaakivestä ja latomus on laadultaan varsin yhtenäistä. Kivet ovat sekä luonnonkiviä että lohkokiviä muodoltaan pitkänomaisia ja lisäksi joukossa on myös laattakiviä. Saumoissa on käytetty runsaasti pieniä kiviä täytteenä. Seinän sisäpinta on näin ollen silmiinpistävän tasaista. Varsinaisia kivikertoja ei ole nähtävissä. Yleisvaikutelmana seinäpinnat näyttävät huolellisesti ja taitaen tehdyiltä ja muistuttavat suuresti vastaavaa P. Eerikintornin jäljelläolevien kahden alimman kerroksen seinämuurausta.

Seinissä on nähtävissä kolme eri muurauskertaa. Ensimmäinen ulottuu toiselle rakennustelineiden tasolle eli tasolle n. 9085-90 cm, jossa on vaakasuora sauma ja jonka yläpuolelta alkaa suora kivikerta. Tällä tasolle on myös rakennustelineiden koloja ja pohjois-eteläsuuntaisen parrun sijat. Seuraavaa yhtenäinen seinämuurauksen vaihe ulottuu holvin tyvipisteiden korkeudelle eli tasolle 9230-65 cm. Kolmas vaihe on tyvipisteiden tason yläpuolella olevat tyvikaarien ja mainitun tason rajaamat seinäpinnat. Toisen ja kolmannen vaiheen välinen ero on selvempi etelä- ja länsiseinällä, kolmannen muurauskerran latomus on kiviä suurempaa nähden laadultaan yhtenäisempää kvadraattista ja laattakiviä esiintyy vähemmän, (valokuva B 101/6) kun taas ensimmäisen ja toisen kerran kivilatomuksen välillä ei ole eroa. Poikkeuksen muodostamaa itä- ja eteläseinän muurausliitteen yläosaa käsitellään tuonnempana.

Muuraustelineiden koloja on seinissä neljällä eri tasolla. Alin on itäseinällä 8975 cm k. ja läheten länsiseinälle päin tasoa 9000 cm. Tällä tasolla on huoneen pohjoisella puoliskolla 7 (katso liite 2) ja eteläisellä 2 pyöreätä muuraustelineen koloa. Kolojen halkaisija on n. 12 cm ja ne eivät ulotu ulkoseinään saakka. Toinen muuraustelineiden taso on 9085-90 cm korkealla

B 101

kuten yllä jo mainittiin. Tällä tasolla on eteläseinällä parrunkolo kooltaan 26 (leveys) x 21 x 95 cm ja vastakkaisella puolella huonetta pohjoisseinällä kirveellä poikkihakattu hirsi kooltaan 21 x 18 cm. Eteläpuoliskon seinällä on tällä tasolla viisi kappaletta matalia tukikoloja ja pohjoisella yksi kolo ja itäseinällä kirveellä katkaistu halastuhirsi. Kolot ovat siten suuntautuneet, että ne on toisesta päästään tuettu mainittuun hirteen. Olettamusta tukee myös niiden mataluus.

Muuraustelineiden paikkoja on n. 20 cm holvintyvien tasoa korkeammalla. Nämä aukot ovat pieniä ja matalia ja niitä on tyvikaarien rajaamalla seinäosilla 1-3 kpl.

Lähellä tyvikaarien lakea 2-30 cm niiden alapuolella on edellistenkaltaisia matalia telineiden koloa 1-2 kpl. kutakin tyvikaaren erottamaa seinäpintaa kohden.

Laastina on seinien muurauksessa käytetty väriltään vaalean rusehtavaa pieniä erivärisiä kiviä (0,1-4 mm), hiekkaa sisältävää murenevaa laastia. Eri muurauksetojen seinämuurauksessa laasti on samanlaista. (Näytteet B 101/1, 2, 3).

Suunnilleen pohjan tasossa on vastakkaisilla puolilla etelä- ja pohjoisseinällä kaksi ilmanvaihtoaukkoa. Eteläinen aukko on 395 cm läntisen oven pielestä ja 84 cm mittaustason alapuolella (8916 cm). Tämän neliskulmaisen aukon suuruus on 13 x 16 cm ja vinosti alaspäin viettävänä se vie ulkotasanteelle 332 cm Kellotornin ja Eerikintornin välisestä kehämuurista ja 64 cm peruskalliosta. Aukon pituus on 312 cm.

Toinen aukko on 103 cm ikkunakomeron reunan alapuolella ja 64 cm sen oikeasta pielestä mitattuna. Sen koko on 18 x 14 cm ja alaspäin viettävänä avautuu ulkoseinään ikkuna-aukon oikeasta pielestä 243 cm alempana ja käytävän alaosa päättyy suureen

B 101

ulkoseinässä olevaan laattakiveen. Tämän ilmanvaihtokäytävän pituus on 304 cm.

Etelä- ja itäseinän kulmasta lukien toisen tyvikaaren laessa on vinosti ylöspäin suuntautuva ilmanvaihtoaukko. Aukon koko on seinäpinnan mukaan mitattuna 51 x 20 cm. Aukon vasen reuna on lohennut niin että sen yläosan leveys seinän pinnassa on 34 cm. (Valokuva B 101/6). Ilmanvaihtoaukko on 335 cm päässä seinästä suljettu muurauksella. Aukon mahdollista pieltä ulkoseinällä ei ole saatu paikoitettuksi.

Holvin tyveä I kannattava kaari ja sitä ympäröivät seinäpinnat.

Etelä- ja itäseinän välisen muurausliitteen kohdalla 9198 cm korkeudelta lähtien muurausliitteen ja sen kahden puolen olevan seinän kivilatomus eroaa ympäröivän seinän latomuksesta. Tältä korkeudelta nousee vinosti ylös seinämuurauksessa eräänlainen saumakohta pitkin molempia seiniä ja samalla muuraus joka on kivilaadultaan pienempää kallistuu huoneeseen päin n. 12 cm. (Katso liite 3 kuva 1) (Valokuva B 101/6).

Tämän yläpuolella 9294 cm korkeudella on laattakivistä holvattu kannatinkaari joka kulkee seinien muodostaman kulman poikki. Kaari on 258 cm leveä ja 136 cm syvä laesta seinien liitteen ja oikeasta tyvestä 190 cm ja vasemmasta 127 cm. Kaaren paksuus pielessä on 25-30 cm. Kaaren laki on 42 cm tyviensä ta-soa korkeammalla, siis selvä segmenttikaari. Kaari on tuettu sivuiltaan seinien kulmaukseen ja tämä antaa sille pohjakuviona eräänlaisen kolmion muodon. Holvin pieli ei ole suora vaan laki työntyy huoneeseen päin ja laesta nousee huoneen holvin yksi taite. Tyven korkeus on 9328 cm. (Katso liite 3, kuva 1 ja 2. Valokuva B 101/d).

Segmenttikaari ja sen viereiset tukikaarien rajoittamat seinäpinnat ovat harmaakivimuurausta ja viimeainitut ovat

B 101

sisäänpäin kallellaan. (Katso liite 3, kuva 2). Muurauksen laatu seinänmuuraukseen verrattuna on epätasaista ja segmenttikaaren pielen laattakivimuuraus on erityisen epäsäännöllinen.

Segmenttikaaren ja ympäröivien seinäpintojen muurauksessa käytetty laasti on rusehtavaa ja seassa on murskattua pientä musta kiveä (0,1-5 m) ja hiekkaa. Laasti lohkeaa helposti. (Näyte B 101/4). Laasti ei näytä samalta kuin seinänmuurauksessa käytetty.

Segmenttikaaren alapuolella on kaaren ja seinän välissä kiinni hirren liisteitä.

Juuri tyven takana on tasolla 9454 huone D 204. Tästä on todennäköisesti löydettävissä selitys merkilliseen tyven tukirakennelmaan, sillä seinäntakainen huone ei olisi mahtunut sille suunniteltuun tilaan ilman edelläesitettyä holvauksen sisäänpäinsiirtämistä. Karkeiden liitteessä 4 esitettyjen leikkausten mukaan huoneen syvennyksen kulman ja holvauksen huoneenpuolisen pinnan etäisyys on pienimmillään 30-50 cm. (Katso liite 4).

Lävet.

Läntinen oviaukko.

Huoneesta B 101 avautuu länteen Kellobastionille käytävä, jonka ulkopiessä on oven sulkema aukko. Pielissä on harmaa-kivikaaret mutta käytävä on ilman holvausta.

Käytävän pieli on kannasta 103 cm leveä, kaaren tyvestä 95 cm ja puolivälistä 107 cm. Pielen korkeus on 188 cm ja kaaren tyvet ovat 170 cm korkealla. Segmenttikaari on 27-36 cm syvä ja 17-22 cm paksu. Ulkopielen leveys on kannasta 96, laesta 98 cm ja korkeus 158 cm ja kannat vasen 144 ja oikea 147 cm. Segmenttikaaren paksuus on 20-24 ja syvyys 43-46 cm. Käytävän pituus on vasemmalla sivulla 296 cm ja oikealla 277 cm.

B 101

Sisäpielen muuraus on tehty lohko- ja laattakivistä, segmenttikaari laattakivistä. Pielen muurauksen raja seinämuurauksen kanssa on laessa 80 cm mutta sivuilla 12-23 cm. (Katso liite 5, kuva 1). Muurauslaasti on hiukan punertava kalkki-hiekkalaasti joka on rekenteeltään varsin lujaa. Pielen laessa on päällä osittain rappauksessa ja saumoissa lujaa sementtilaastia - harmaata seassa pientä mustaa kiveä ja kalkkijyväsiä. (Kts. liite 5).

Ovikäytävän sivut on muurattu lohkokivistä ja n. 230 cm päässä sisäpielestä käytävä kääntyy vasemmalle niin, että se on ulkopieleen nähden suorana. (Katso liite 1). Seinien muurauksessa käytetty laasti on samaa kuin pielenkin kalkkilaasti. (Näyte B 101/6). Käytävän katto on holvaamaton ja epätasainen. Sisäpielen kaaren takana laki nousee 54 cm lähellä ulkopielen segmenttikaarta se on 61 cm kaaren laesta. (Katso liite 2). - Käytävän katossa on selvästi nähtävissä seinämuurauksen rakenne; saumat on hyvin tiivistetyt laastilla ja lohkotuilla mustilla liuskakivillä. (Valokuva B 101/e).

Käytävän ulkopieli on muurattu laatta- ja lohkokivistä ja segmenttikaari laattakivistä ja niitä on kaarella syvyysuuntaan peräkkäin kaksi. Kaari ja pielen sivut ovat muuraukseltaan varsin huolellista työtä. Ulkopielessä on panelirakenteinen vahvistettu ovi. (Liite 5).

Käytävän pohja on sisäpuolelta aluksi kalliota n. 80 cm sitten vanhaa seinälatomusta ja loppuosa laattakivilatomausta joka on muurattu harmaalla sementtilaastilla - kalkkihiukkaset ja hiekka. (Näyte B 101/7).

Oviaukko on puhkaistu myöhemmin. Luultavasti jo rakenteellisten erojen vuoksi se on aikaisempi kuin huoneen kaksi muuta läpää.

B 101

Itäinen oviaukko.

Pieneltä pohjoispatterilta avautuu huoneeseen hirsikattoinen kulkuaukko. Tämä aukko on pielessä 192 cm leveä ja korkeus oikealla sivulla 198 ja vasemmalla 206 cm. Ulkopielen leveys on alhaalta 205, laesta 199 cm ja korkeus 191,5 cm. Tämä aukko on 274 cm pitkä. Katto laskee ulkopieleen 25 cm.

Pielen sivut ovat alaosasta tiilistä, 7 tiilikertaa ja niiden yläpuolella molemmat pielet ovat pääasiassa lohkokivistä. Aukon oikeassa sivuseinässä on alinna kolme tiilikertaa sekalatomusta ja vasemmassa kaksi. Näiden tiilikertojen päälle on muurattu sitten sivut, jotka ovat pääasiassa harmaata lohkokiveä mutta joukossa esiintyy tiilejä. Ulkopielen molemmat sivut ovat sekamuurausta, kiveä ja tiiltä. Ulkopielessä on pohjan tasossa kummallakin sivulla yksi ulkoneva kivi. Vasen niistä on katkenut. Oikeanpuolisen mitat ovat 25 (pituus) x 16 (leveys) x 19 cm. (Kts. liite 5). Aukon muuraustiilien koot ovat esim.:

25 x 12	x 6,5	cm
25 x ?	x 6	"
25 x 12,5	x 6	"
? x 13	x 6,5	"

Aukon edellämainittujen osien muurauksessa käytetty laasti on väriltään keltaisen punertavaa ja seassa pientä murskattua mustaa kiveä (0,1-3 mm) ja murskattua tiiltä. Se on 1700-luvun venäläistä laastia. (Näyte B 101/5).

Kattona on poikittain sivuseiniin tuetut kirveellä veistetyt parrut, joiden koko on esim. 14 x 19 cm.

Sisäpielessä on aukon ympärillä oleva muuraus selvästi erottavissa laastin perusteella seinämuurauksesta. Molemmiin puolin n. 40 cm etäisyydellä pielestä ja katossa n. 60 cm korkeudella kulkee eriaikaisten muurausten välinen raja. (Kts. liite 5). Ulkopielessä ei tämä raja ole yhtä selvästi havaittavissa

B 101

mutta voitaneen kuitenkin eriaikaiset muuraukset summittaisesti erottaa. (Kts. liite 5).

Pohja huoneenpuoliselta osalta kalliota sitten tiilenmurskaa, savea, irtonaisia kiviä ja ulkopiielessä vanhaa seinämurausta.

Tämä kulkuaukko on avattu valmiiseen seinään jälkeinpäin, todennäköisesti 1700-luvun venäläisellä kaudella. Tämä toteamus perustuu muurauslaatiin ja tiileihin.

Ikkunakomero.

Ikkunakomero sijaitsee huoneen pohjoisseinällä. Komero on laattakivipohjainen, hirsikattoinen ja tiiliseinäinen ja siitä avautuvassa luukullisessa ikkuna-aukossa on sivuilla kivi- ja laessa hirsipuitteet. (Katso liite 1 ja 2).

Sisäpielen leveys on pohjasta 188 ja laesta 180 cm ja korkeus vasemmalla 138 (9099) ja oikealla 135 cm (9094). Ulkopielen luona leveys on 101 ja korkeus 92 cm ja pielen leveys kivipuitteen sisäreunasta 75,5 ja ulkoreunasta 68,5 ja puitteiden korkeus 74 cm, paksuus oikea puoli 12-14,5 cm ja vasen 13-14 cm ja syvyys 31,5-36 cm oikeassa pielessä ja vasemmassa 32-34 cm. Lakihirsi on 18 x 25 cm. Ulkopielen etäisyys sisäpielestä on kannan oikealle 244,5 ja vasemmalla puolella 256 cm. Keskiakselin pituus on 273 cm.

Sivuseinien tiilimuuraus on sekalatomusta, jossa juoksutiilet ovat vallitsevina. Tiilikerrat ovat suoria. Tiilien koot

ovat esim.: 25 x ? x 6 cm
 ? x 12,5 x 6,5 "
 25 x 12,5 x 6 "

Muurauksessa käytetty laasti on väriltään kellertävän ruskeata ja laastin seassa on murskattua pientä mustaa kiveä ja tiilensiruja. Laasti on laadullisesti samanlaista kuin itäisen

B 101

oviaukon muurauslaasti. (Näyte B 101/8).

Katon halaistut hirret on tuettu sivuseinien muurauksessa päällimmäisenä olevaan lankkuun. Näiden hirsien koko on esim. 11:21 cm. Katto nousee pieleen päin 32 cm.

Komeron pohja on muurattu laattakivistä samalla laastilla kuin seinätkin ja pohja laskee pieleen päin tiilikertojen mukaan mitaten 10 cm.

Komeron sisäpielen ja seinän muurauksen välillä on laastin ja osaksi erilaisen materiaalin perusteella erotettavissa raja. Se on vasemmalla 24-39 cm, oikealla 36-70, laessa 25-36 ja pohjassa 15 cm:n etäisyydellä pielestä. (Katso liite 5, kuva 5).

Ikkuna-aukon ulkopielessä on samanaikaista muurausta kuin itse komerokin vasemmassa pielessä n. 28, oikeassa 26, pohjassa 12 ja laessa 16 cm paksuudelta. Katso liite 5, kuva 6!

Komeron seinissä on ylä-alasuuntaisia halkeamia, vasemmalla seinällä yksi ja oikealla kaksi kappaletta.

Ikkunakomero on rakenteeltaan ja materiaaliltaan siinä määrin samanlaisia itäisen oviaukon kanssa, että niitä voitaneen pitää samanaikaisina.

Kattoholvi.

Huoneen kattona on sateenvarjoholvi, joka on tuettu seiniin tyvin ja niiden välisin tyvikaarin. Niitä on kaikkiaan 8 kpl. Numeroitakoon holvin tyvet aikaisemmin käsitellystä itä- ja eteläseinän muurausliitteen yläpuolella olevasta tyvestä myötäpäivään I-VIII:aan ja tyvikaaret samaan tapaan I ollessa tyvestä I seuraava myötäpäivään.

Tyvi I ja sitä kannattava rakennelma ja seuraava tyvikaari on aikaisemmin jo käsitelty, joten tässä ei enempää. Tyvi II:n tukiosa on 9230 cm korkeudella. Holvin tyvirakenne ei ole vielä

B 101

tästä vaan välissä on poikittaista laattakivimuurausta täytteinä 44 cm. Täytemuurauksen leveys on ylhäällä 53 cm ja alhaalla 25 cm. Tyveä on myöskin kavennettu laattakivimuurauksella tyvikaaren II:n vasemmalla kaarteella. Tyven kannassa on vielä jäljellä puinen liisteen palanen muurauksen tukirakennelmasta. Tyven ja sen täytteen muurauslaasti on pinnalta helposti lohkeavaa rusehtavaa ja siinä on seassa murskattua mustaa kiveä (sepeliä). (Näyte B 101/9).

Tyvikaari II ei ole symmetrinen vaan vasen kaaren puoli nousee loivana oikean laskiessa jyrkemmin. Kaaren laki on 9365 cm korkealla ja leveys tyvestä II-III:een 285 cm. Lakin 124 cm tyvitasoa korkeammalla. Kaaren yläosassa laen kohdalla on ilmanvaihtoaukko, joka on edellä käsitelty. Kaaren vasemmassa puoliskassa lähellä tyveä II on holvilatomuksen ja alkuperäisen tyvikaaren välissä liuskekivistä muurattua täytettä. Samoin myös on liuskekiviä käytetty täytteen kaaren oikean puoliskon yläosassa. (Katso liite 6). Holvimuurauksen ala-osan laasti on samaa kuin edellä.

Tyvi III on 9238 cm korkeudella ja sen rakenne on samanlainen kuin edellä. Varsinaisen holvin tyvirakenteen alla on 37 cm täytemuurausta joka ulkonee seinäpinnasta 3-5 cm. Täytemuurauksen ala-osa on 22 cm leveä ja yläosa varsinainen tyvi 56 cm. Tyven ollessa näin leveä aiheuttaa se holvin muurauksessa normaalista poikkeavaa menettelyä. Holvin muurauksen alku on liitteen 6 kuvan 2 mukainen. Taitteen oikea puoli on tuntuvasti leveämpi ja taite on muihin verrattuna matala.

Tyvikaari on muihin verrattuna pitkä ja loiva, leveys 387 cm ja laen korkeus 9372. Tyvikaaren ja holvin välissä on täytteenä liuskakiviä kaaren vasemman puoliskon kaarteessa. Holvin ala-osan laasti on samaa kuin edellä.

B 101

Tyvi IV:n rakenne on normaali ilman täytemuurausta. Sen korkeus on 9249. Tyvessä on kaksi puupalasta kiinnijäänneenä laastiin muurauksen tukirakenteista. Muut tyvet aina VIII:een saakka ovat toistensa kaltaisia ilman täytemuurausta. Tyvi V korkeus on 9239, VI:n 9250, VII 9265 ja VIII 9256 cm. Tyvi VI:n harjalla on lukirakenteista jäänyt 5 cm leveä ja 2 cm syvä uurna ja tyvi VII:n kohdalla holvin taite on jyrkempi kuin edellisissä. (Katso liite 6).

Tyvikaarien rakenne VIII lukuunottamatta on suuresti toistensa kaltainen. Eroja esiintyy vain suuruudessa ja muodossa. Tyvikaari IV:n kannan leveys on 318 ja korkeus 9364 cm, V:llä samat mitat ovat 315 ja 9373 cm, VI 344 ja 9395 cm, VII 318 ja 9370 cm. Kaaret ovat säännöllisiä ympyrän segmenttejä paitsi VI, joka on päältä tasainen ja muita suurempi ja korkeampi. (Katso liite 6). Näiden tyvikaarien kohdalla olevan holvauksen ala-osan laasti on samaa kuin edellä.

Tyvikaarien VIII ja I rakenne poikkeaa edellisistä. Niiden tyvi I:een liittyvät puoliskot ovat korkeammalla. (Katso liite 6). Tyvikaari VIII korkeus on 9404 ja tyvi I:n etäisyys muurausliitoksesta on 395 cm ja tyvikaari I:n korkeus 9390 ja tyvi II etäisyys muurausliitoksesta 382 cm. Holvauksen ala-osan muurauslaasti kaarien VIII ja I:n kohdalla on samaa kuin edellä. (Näyte B 101/10).

Tyvikaari II:n laessa olevan ilmanvaihtoaukon sivusta voidaan nähdä siinä kohdin holvauksen paksuus tyvikaarella jossa se on 39 cm. Tyvikaaren syvyys on 28 cm.

Sateenvarjoholvin muuraus ei nouse lakeen tasaisesti ympyrän kaaren muotoisena vaan eteläpuoliskolla on selvimmin nähtävissä taite joka esim. tyvikaari II:n laesta on 190 cm päässä. Suurimmillaan silmämääräisesti taite on tyvikaari III kohdalta

B 101

nousevalla holvin osalla suunnilleen yllämainitulla korkeudella. Toinen taite esiintyy lähellä laen aukkoa. Se on mainitun aukon kulmista mitattuna tyvi I:n suunnassa 90 cm:n päässä, III:n 104:n ja VII:n 105 cm:n päässä. (Katso liite 7).

Sateenvarjoholvi on muurattu laattakivistä siten, että niiden muodostamat kerrat kääntyvät tyvestä tyvikaaren lakeen siirtyessä suoraan ylös. Ylempänä n. 2 m:n etäisyydellä varsinaisia taitteita ei enää voi latomuksesta löytää joskin niiden paikan voi määritellä erisuuntaisten kivien muodostaman erääläisen muurausliitteen perusteella. (Valokuva B 101/e). Holvin muurauksessa käytetty laasti on samaa kuin edellä on mainittu tyvien ja tyvikaarien yhteydessä.

Tyvien II ja VIII välisessä holvin sektorissa on muuraus epäsäännöllisempää pohjoispuoliskon holvin osiin verrattuna. Tätä holvin sektoria on paikattu tiilillä ja sementtilaastilla. Sementtilaasti on väriltään harmaata ja siinä on sementin lisäksi hiekkaa ja kalkkia. (Näyte B 101/11).

Muissa holvin osissa on paikoin suoritettu saumausta, mutta tämä laasti on vanhempaa sillä sementtilaastia on sen päällä. Tämä laasti on harmaata hiekkaa, sementtiä ja kalkkia sisältävää vaaleampaa kuin edellinen sementtilaasti. (Näyte B 101/12).

Holvin laessa on neliskulmainen aukko. Sen mitat etelä-sivulta myötäpäivään ovat 72,5 x 70 x 69 x 73,5 cm ja halkaisija 102 ja 99. Aukon sivujen syvyys on 30-38 cm niin että sivujen keskikohdalta aukon sivut ovat ohuimpia. Aukon sivujen kivet ovat kiilaamalla suorakaiteen muotoiseksi lohkottua graniittia. Kiviä on länsi- ja itäsivulla kullakin kaksi ja muilla yksi. Aukon kivet on muurattu siniharmaalla sementtilaastilla ja alapuolella on laastia käytetty runsaammin kivien sitomiseksi holvimuuraukseen. Laastissa on laudan painanteita. (Näyte B

B 101 101/12). Aukon sulkee rautaristikko ja luukku. (Valokuva B 101/e).

Tässä inventoinnissa on tyydytty riittävien telinerakenteiden puutteen vuoksi vain viittaamaan eräisiin holvin rakenteessa ilmeneviin piirteisiin. Myös ylläolevan huoneen B 102 lattian purkaminen, jota tässä ei ole ollut tilaisuutta suorittaa, antavat lisävalaistusta holvin rakenteellisiin seikkoihin eritoten mitä tulee tyvien VII, I ja II:n rajoittamiin holvin sektoreihin. Niiden rakenteen samanaikaisuus tai eriaikaisuus muiden holvin osien kanssa muodostaa varsinaisen probleemin joka liittyy myös huoneen D 204 rakennusvaiheeseen. Pohjoisen puoliskon seinän rakenne pohjan maatäytteen vuoksi jää näinollen epätäydelliseksi.